

ОСОБЛИВОСТІ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАНЬ КОРПОРАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СФЕРІ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ, МЕДІА ТА ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ

Олена Олександрівна Середя¹

Сучасний розвиток національної економіки відбувається в умовах воєнного стану та ліквідації наслідків світової пандемії. Злиття та поглинання є ключовими елементами, які забезпечують підвищення конкурентоспроможності та швидку адаптації до нових умов. Доведено, що особливий інтерес для інвесторів представляють угоди М&А за участю підприємств у сфері ІТ-технологій, медіа та телекомунікацій, завдяки значній частці в ВВП України, високої рентабельності операційної діяльності та спроможністю до економічного зростання у 2022 році. На основі даних статистики зроблено динамічний аналіз та визначено основні тенденції глобальних угод М&А та злиття і поглинання у секторі технологій медіа та телекомунікацій. Проведено дослідження М&А угод у сфері ІТ-технологій, медіа та телекомунікацій в Україні. Обґрунтовано вибір факторів та показників, що доцільно використовувати покупцям при проведенні М&А в Україні.

Ключові слова: злиття та поглинання, угоди М&А, підприємства у сфері ІТ-технологій, медіа та телекомунікацій, ВВП, глобальні М&А.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток національної економіки, який відбувається в умовах воєнного стану та ліквідації наслідків світової пандемії, передбачає реалізацію заходів антикризового управління, одним з основних елементів якого є реорганізація підприємств. Головним чинником успішної діяльності компаній є здатність відповідати на низку викликів сучасного середовища в обмеженому часовому періоді. Злиття та поглинання (угоди М&А) є одним з ключових елементів, які забезпечують підвищення конкурентоспроможності та швидку адаптації до нових умов. Особливий інтерес представляють угоди М&А за участю підприємств у сфері ІТ-технологій, медіа та телекомунікацій, яка стала єдиною галуззю економіки України, що показала економічне зростання у 2022 році. При цьому слід зазначити, що підприємств в сфері ІТ-технологій, медіа та телекомунікацій є привабливими для інвесторів, тому що мають високу рентабельність та здатні забезпечувати високу прибутковість акціонерам. Все це обумовило необхідність дослідження потенціалу корпоративних підприємств сфери ІТ-технологій, медіа та телекомунікацій, порівнянні тенденцій М&А на глобальному та національному рівні, виокремити ключові чинники проведення М&А для покупців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі здійснення злиття та поглинання як інструменту зростання компанії, управлінню процесом проведення угод М&А, оцінці вартості об'єкта угоди та результатам угоди присвячені роботи Бріль М.С., Востря-

кової В.Ю., Гончарової О.М. [1], Нікітнік О.Ю. [1], Островської О.А., Репіної І. М., Рудь О.О. [2], Чухрасвої Н.М. Дослідженню тенденцій розвитку ринку М&А на світовому та національному рівні присвячено чимало наукових праць вітчизняних авторів, таких як: Гамма Т.М. [3], Єгорова Г.А., Левицька А.В. [4], Янковська О.А. [4], Максименко І.Я., Сабадаш В.В. [5], Гонтар Д.А. [5]. Крім того, існує досить велика кількість різних аналітичних звітів інформаційно-аналітичного характеру, що випускаються консалтинговими компаніями, рейтинговими агентствами щодо результатів угод М&А.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на велику кількість публікацій, вони мають більш загальний характер, у них розглядається процес проведення угод М&А, теоретичні аспекти функціонування ринку М&А у світі та Україні, досліджуються підходи та методи оцінки синергетичного ефекту при укладанні угод М&А. Більшість досліджень не враховують нові умови та тенденції угод М&А в Україні, зокрема у сфері ІТ-технологій, медіа та телекомунікацій.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження потенціалу корпоративних підприємств сфери ІТ-технологій, медіа та телекомунікацій, порівнянні тенденцій М&А на глобальному та національному рівні, аналіз основних напрямків та тенденцій здійснення угод злиття та поглинання у сфері ІТ-технологій, медіа та телекомунікацій в сучасних умовах.

¹ Середя Олена Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та банківської справи Східно-українського національного університету імені Володимира Даля, e-mail: sered1010@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0547-2077>

Виклад основного матеріалу дослідження. ІТ-технології, медіа та телекомунікації належить до виду економічної діяльності інформація та телекомунікації та займає значну частку економіки України. За даними Державної служби статистики України ВВП за видом економічної діяльності інформація та телекомунікації поступово збільшувався протягом 2018–2021 рр., у 2022 р. він знизився на 6,7% і становив 238589 млн грн (табл. 1). Питома вага виду економічної діяльності інформація та телекомунікації у складі ВВП країни у 2018–2022 рр. становить 3,9–4,96% з максимальним значенням у 2020 році.

Частка капітальних інвестицій виду економічної діяльності інформація та телекомунікації у загальних капітальних інвестиціях протягом 2018–2021 рр. складала 3,38–5,16% й спостерігається тенденція до зниження. Обсяги інвестицій, що надходять є недостатніми, тому існує потреба в капітальному фінансуванні суб'єктів, що функціонують у сфері ІТ-технологій, медіа та телекомунікацій. За 2022 рік українська ІТ-індустрія здійснила 44% від усього експорту послуг, забезпечила валютні надходження до країни на суму 7,3 млрд дол. Приріст експорту склав 5,8% у порівнянні з довоєнним 2021 р., коли показники інших експорторієнтованих галузей були від'ємними. Проте протягом

2018–2021 рр. експорт комп'ютерних послуг зростає у середньому на 26,8% щороку. Незважаючи на негативні зміни в бік зменшення надходжень, середня рентабельність операційної діяльності виду економічної діяльності інформації та телекомунікацій склала 14,7% і мала тенденцію до зростання, значно перевищувала відповідний показник на рівні країни. Негативні тенденції зниження фінансового потенціалу корпоративних підприємств сфери ІТ-технологій, медіа та телекомунікацій з одного боку та висока рентабельність операційної діяльності з іншого боку, змушує компанії використовувати стратегії реорганізації бізнесу через здійснення угод М&А.

У світовій практиці одним із напрямків зростання корпоративних підприємств стали процеси злиття та поглинання, що є не лише інструментом конкурентної боротьби, а також способом підвищення вартості компанії, зростання добробуту її власників, набуття переваг шляхом формування холдингів, міжнародних корпорацій, що концентрують значні капітали та ресурси. Процеси злиття та поглинання охопили практично всі регіони світу та сфери економічної діяльності. У 2022 році вартість глобальних М&А досягла 3,56 трлн дол США, це на 41,6% менше порівняно з рекордними 6,1 трлн дол. у 2021 році (рис. 1).

Таблиця 1 – Динаміка показників діяльності виду економічної діяльності інформація та телекомунікації

Показник/Рік	2018	2019	2020	2021	2022
ВВП, інформація та телекомунікації, млн грн	138828	182667	209394	255635	238589
Частка ВВП інформація та телекомунікації у ВВП, %	3,90	4,59	4,96	4,69	4,60
Частка капітальних інвестицій інформація та телекомунікації у загальних капітальних інвестиціях, %	5,16	3,38	4,40	3,54	
Обсяг експорту, інформація та телекомунікації, млрд дол	3,2	4,2	5,0	6,9	7,3
Рентабельність операційної діяльності, усього в країні, %	8,1	10,2	6,2	12,6	
Рентабельність операційної діяльності, інформація та телекомунікації, %	13,1	15,4	14,7	15,6	

Джерело: складено та розраховано на основі [6; 7]

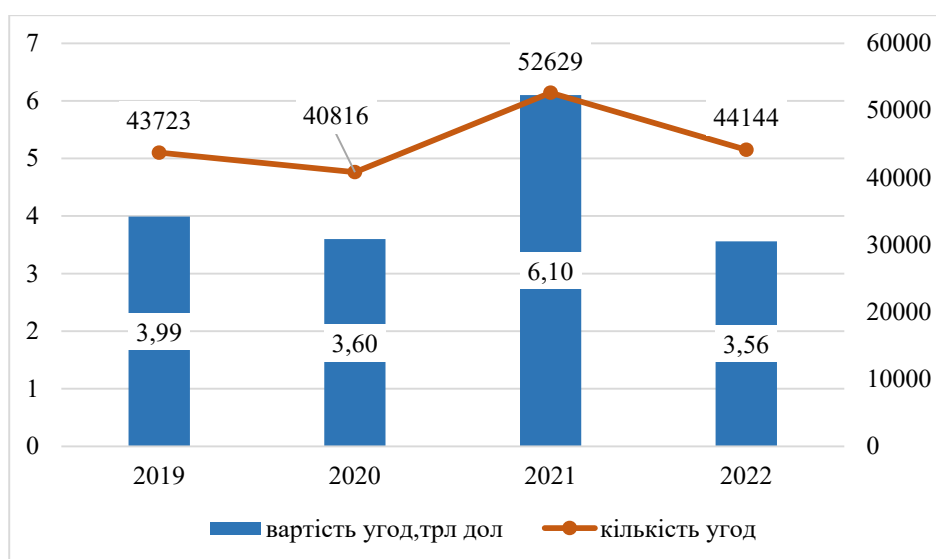

Рисунок 1 – Глобальні злиття та поглинання: вартість та кількість угод

Джерело: складено за [8; 9]

В умовах невизначеності, зростання інфляції, можливості рецесії, геополітичної напруженості, посилення регулятивного контролю, корпоративні учасники в більшості країнах обирають консервативні стратегії. Кількість угод M&A скоротилася у 2022 році на 16%, учасники здійснюють менші угоди, наприклад, угоди на суму понад 2 млрд дол США скорочуються набагато швидше, ніж загальна кількість. Аналіз структури загальної суми угод M&A по галузям економіки свідчить про те, що, сектор технологій медіа та телекомунікацій (ТМТ) залишаються головним для покупців, на нього припадає 20% угод у 2022 році. Особливість злиття та поглинання на світовому IT-ринку полягає в тому, що здійснюється покупка великими технологічними компаніями десятків малих компаній, угоди вартістю менш як 500 млн дол. становлять 96% усіх великих технологічних угод злиття і поглинання [10]. Світова тенденція до цифровізації також підштовхує технологічні злиття та поглинання.

В Україні спостерігається аналогічна тенденція щодо кількості та обсягів угод M&A (рис. 2).

Економічний вплив світової пандемії Covid-19 зупинив зростання M&A угод у 2020 році на 13,9% за кількістю та на 56,6% за вартістю угод. Основним драйвером зростання угод M&A у 2021 році була економічна стабілізація, зростання економіки, зростання довіри інвесторів. Найбільш активними були українські інвестори, на другій позиції – іноземні компанії, які вже мали українські активи і були готові до подальшого розширення бізнесу. Воєнні події суттєво вплинули на угоди M&A у 2022 р.: лише третину від загальної кількості склали внутрішні угоди, і більша частка відбулася за участі іноземних інвесторів. Порівняно з 2021 роком сукупний обсяг угод M&A скоротився в 9 разів, 36% угод було закрито до 24 лютого 2022 р. Галузевий розподіл угод M&A приводить до висновку про пріоритетність сектору ТМТ, у 2019–2020 роках такі угоди склали 21% кількості та 58% вартості угод

(рис. 3). Такий тренд пояснюється впливом пандемії Covid-19, яка посилила значення технологічної галузі для розвитку світової економіки.

Активність злиття та поглинань знизилась у всіх секторах економіки у 2022 році, в тому числі в секторі ТМТ на 27%. Проте сфера IT-технологій, медіа та телекомунікацій залишається найбільш активною на ринку M&A України за результатами 2022 року. Більша частка операцій M&A припала на венчурні угоди та поглинання IT компаній. IT-галузь – одна з небагатьох сфер економіки в Україні, яка здатна працювати практично на рівні 2021 року, незважаючи на ознаки економічної рецесії. Привабливість IT-індустрії з боку інвесторів в сучасних умовах пояснюється такими ключовими факторами: перспективністю, мобільністю та адаптивністю. Більшість українських компаній перемістила офіси за кордон, в Європу, Латинську Америку й навіть Індію.

Злиття та поглинання – це інструменти стратегії зростання корпоративних підприємства, які націлені на вирішення завдань: отримання ефектів масштабу, розширення географії діяльності, посилення фінансової потужності, доступ до нових технологій [2]. Основним мотивом угод M&A є прагнення отримати синергетичний ефект. Тому для покупців українських IT-компаній рекомендовано використовувати традиційні показники: мультиплікатор EV/EBITDA; портфель клієнтів та його диверсифікація; географія клієнтів; технологічний стек; ключова команда; процеси, звітність [12]. Додаткові показники, які обумовлені невизначеністю сьогодення: перебування власників та ключового персоналу (не менше ніж 20%) за кордоном, ризики команди, географічне розташування офісу в Україні [12]. При реалізації стратегії M&A у сфері IT-технологій, медіа та телекомунікацій корпоративне підприємство отримує контроль над придбаною компанією, кваліфікованих фахівців, відпрацьовані бізнес-процеси та базу активних контрактів.

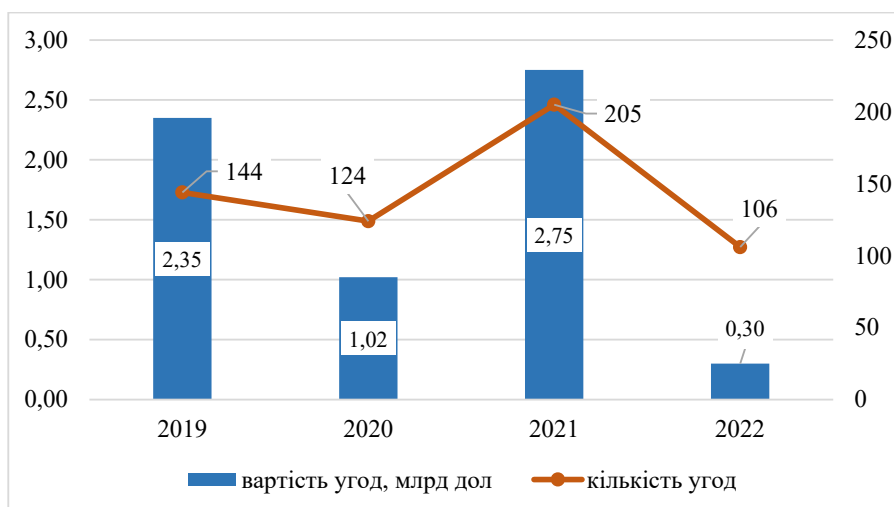

Рисунок 2 – Злиття та поглинання в Україні: вартість та кількість угод

Джерело: складено за [11]

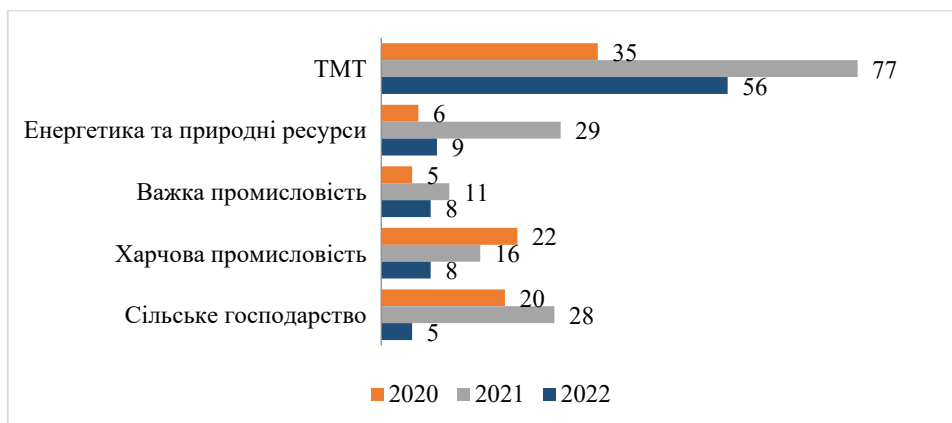

Рисунок 3 – Найактивніші сектори економіки на українському ринку M&A

Джерело: [12]

Висновки. 1. Проаналізовано основні показники розвитку ІТ-технологій, медіа та телекомунікацій в Україні: ВВП виду економічної діяльності інформація та телекомунікації та його частку у ВВП, капітальних інвестицій інформація та телекомунікації та їх частку у загальних капітальних інвестиціях, обсяг експорту за видом економічної діяльності інформація та телекомунікації, порівняно рентабельність операційної діяльності у сфері інформація та телекомунікації з загальним значенням в країні. Сектор інформація та телекомунікації у складі ВВП країни у 2018–2022 рр. становить 3,9–4,96% з максимальним значенням у 2020 році. Середня рентабельність операційної діяльності виду економічної діяльності інформації та телекомунікацій складала 14,7% і мала тенденцію до зростання, значно перевищувала відповідний показник на рівні країни. Зниження фінансового потенціалу корпоративних підприємств сфери ІТ-технологій, медіа та телекомунікацій у 2022 р. та висока рентабельність операційної діяльності дозволяє використовувати стратегії реорганізації бізнесу через здійснення угод M&A. 2. Визначено основні тенденції глобальних угод M&A,

сектор технологій медіа та телекомунікацій. Особливість злиття та поглинань на світовому ІТ-ринку полягає в придбанні великими технологічними компаніями десятків малих компаній, при цьому угоди вартістю менш як 500 млн дол. становлять 96% усіх великих технологічних угод злиття і поглинання. 3. Проведено дослідження M&A угод у сфері ІТ-технологій, медіа та телекомунікацій в Україні. Незважаючи на зниження злиття та поглинань у 2022 році в секторі TMT на 27%, ця сфера залишається найбільш активною на ринку M&A. Більша частка операцій M&A припала на венчурні угоди та поглинання ІТ-компаній. Українська ІТ-індустрія є привабливою для інвесторів через її перспективність, мобільність та адаптивність. Для оцінки доцільності проведення M&A для покупців рекомендовано брати до уваги чинники, які обумовлені невизначеністю сьогодення: перебування власників та ключового персоналу за кордоном, ризики команди, географічне розташування офісу в Україні.

Подальшим напрямком дослідження є аналіз джерел фінансування операцій M&A в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гончарова О.М., Нікітнік О.Ю. Оцінка синергетичного ефекту в угодах M&A. *Економіка та держава*. 2015. № 3. С. 98–102.
2. Рудь О.О. Підходи та інструментарій обґрунтування угод злиття та поглинання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 25, Ч 2. С. 96–100.
3. Гамма Т.М. Особливості та перспективи розвитку ринку M&A в Україні. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2016. Вип. 1 (5). С. 106–112.
4. Левицька А.В., Янковська О.А. Ринок злиття та поглинання як індикатор інтеграційних процесів. *Економіка: реалії часу*. 2019. № 2 (42). С. 43–52. URL: <http://dspace.op.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10177/1/43.pdf>.
5. Сабадаш В.В., Гонтар Д.А. Ринки злиттів і поглинань: стан, проблеми функціонування і тенденції розвитку. *Механізм регулювання економіки*. 2015. № 4. С. 127–138.
6. 50 головних експортерів України 2022. *Forbes Україна*. URL: <https://forbes.ua/ratings/50-naybilshikh-eksporteriv-ukraini-2022-02032023-12098> (дата звернення: 28.04.2023).
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 28.04.2023).
8. Глобальний ринок злиття і поглинання (M&A) в цифрах: 2022. Аналітичний звіт про розвиток світового ринку M&A у 2022 році від S&P Global Market Intelligence. URL: <https://investor.com.ua/uk/analytics/investments/globalnij-rinok-zlittya-i-poglinannya-manda-v-cifrah:-2022> (дата звернення: 28.04.2023).
9. M&A Highlights: FY22. URL: <https://dealogic.com/insight/ma-highlights-fy22/> (дата звернення: 28.04.2023).
10. Камінська Т.М. Тенденції розвитку ринку інформаційних послуг в сучасній економіці. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 9 (11). С. 336–344.

11. M&A-огляд ринку України. Підсумки 2022. Capital Times. URL: https://www.capital-times.com/wp-content/uploads/2023/02/CT_MA-Zvit-2022.pdf (дата звернення: 28.04.2023).
12. Злиття та поглинання: падіння у 2022 році й можливості 2023-го. Capital Times. URL: <https://mind.ua/openmind/20253719-zlittya-ta-poglinannya-padinnya-u-2022-roci-j-mozhливosti-2023-go> (дата звернення: 28.04.2023).

REFERENCES:

- Honcharova O.M., Nikitnik O.Yu. (2015) Otsinka synerhetychnoho efektu v uhadakh M&A [Evaluation of synergy effect in M&A deals]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 3, pp. 98–102.
- Rud O. O. (2019) Pidkhody ta instrumentarii obruntuvannya uhod zlyttia ta pohlynannya [Approaches and tools for substantiating mergers and acquisitions agreements]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu*, no. 25, P. 2, pp. 96–100.
- Hamma T.M. (2016). Osoblyvosti ta perspektyvy rozvytku rynku M&A v Ukraini. [Features and prospects of M&A market development in Ukraine]. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University*, no. 1 (5), pp. 106–112.
- Levytska A.V., Yankovska O.A. (2019) Rynok zlyttia ta pohlynannya yak indykator intehratsiinykh protsesiv [Market of mergers and acquisition as an indicator of integration processes]. *Economics: time realities*, no. 2 (42), pp. 43–52. Available at: <http://dspace.op.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10177/1/43.pdf>.
- Sabadash V.V., Hontar D.A. (2015) Rynky zlyttiv i pohlynan: stan, problemy funktsionuvannya i tendentsii rozvytku [Mergers and acquisitions markets: state, problems of functioning and development trends]. *Mekhanizm rehulivannya ekonomiky*, no. 4, pp. 127–138.
- 50 main exporters of Ukraine 2022. Forbes Ukraine. Available at: <https://forbes.ua/ratings/50-naybilshikh-eksporteriv-ukraini-2022-02032023-12098> (accessed April 28, 2023).
- The official web site of the State Statistics Service of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed April 28, 2023).
- Global mergers and acquisitions (M&A) market in numbers: 2022. Analytical report on the development of the global M&A market in 2022 by S&P Global Market Intelligence. Available at: <https://inventure.com.ua/uk/analytics/investments/globalnij-rinok-zlittya-i-poglinannya-manda-v-cifrah:-2022> (accessed April 28, 2023).
- M&A Highlights: FY22. Available at: <https://dealogic.com/insight/ma-highlights-fy22/> (accessed April 28, 2023).
- Kaminska T.M. (2022). Tendentsii rozvytku rynku informatsiinykh posluh v suchasni ekonomitsi [Trends of the market of information services development in the current economy]. *Scientific innovations and advanced technologies*, no. 9(11), pp. 336–344.
- M&A overview of the Ukrainian market. Results 2022. Capital Times. Available at: https://www.capital-times.com/wp-content/uploads/2023/02/CT_MA-Zvit-2022.pdf (accessed April 28, 2023).
- Mergers and acquisitions: decline in 2022 and opportunities in 2023. Capital Times. Available at: <https://mind.ua/openmind/20253719-zlittya-ta-poglinannya-padinnya-u-2022-roci-j-mozhливosti-2023-go> (accessed April 28, 2023).

FEATURES OF MERGERS AND ACQUISITIONS OF CORPORATE ENTERPRISES IN THE SPHERE OF IT TECHNOLOGIES, MEDIA AND TELECOMMUNICATIONS

Olena O. Sereda¹

The modern development of the national economy is carried out in the conditions of martial law and liquidation of the consequences of the global pandemic. Mergers and acquisitions provide increased competitiveness and quick adaptation to new conditions. Of particular interest to investors are M&A deals involving enterprises in the field of IT technologies, media and telecommunications. On the basis of statistical data, reports of consulting and rating agencies, the potential of enterprises in the field of IT technologies, media and telecommunications was investigated, M&A trends were compared at the global and national level, and the main directions and trends of mergers and acquisitions in the field of IT technologies, media were analyzed and telecommunications in modern conditions. The sector of media and telecommunications technologies as part of the GDP of Ukraine in 2018–2022 is 3.9–4.96% with the maximum value in 2020. The average profitability of operating activities was 14.7% and significantly exceeded the corresponding indicator at the national level. The decrease in the financial potential of corporate enterprises in the field of IT technologies, media and telecommunications in 2022 and the high profitability of operating activities allow the use of business reorganization strategies through the implementation of M&A agreements. The main trends of global M&A deals and the media and telecommunications technology sector have been identified. The peculiarity of mergers and acquisitions in the global IT market is the acquisition by large technology companies of dozens of small companies, while deals of small value make up 96% of all large technology mergers and acquisitions. A study of M&A deals in the field of IT technologies, media and telecommunications in Ukraine was conducted. The Ukrainian IT industry is attractive to investors because of its perspective, mobility and adaptability. The choice of factors and indicators that are appropriate for buyers to use when conducting M&A in Ukraine is substantiated. It is recommended to take into account the factors that are caused by the uncertainty of today: staff stay abroad, team risks, geographical location in Ukraine.

Key words: mergers and acquisitions, M&A deals, enterprises in the field of IT technologies, media and telecommunications, GDP, global M&A.

JEL Classification: G30, G34

*Стаття надійшла до редакції 17.05.2023
The article was received May 17, 2023*

¹ Olena O. Sereda, Candidate of Economic Sciences, Senior Lecturer at the Department of Finance and Banking, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University